98-4-RE

CAUSA 98-4-RE

Número de registre: 101-1998. Recurs d’empara

SENTÈNCIA DEL DIA 16 DE GENER DE 1999

BOPA núm. 05, del 20 de gener de 1999

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional el dia 12 de novembre de 1998 pel Ministeri Fiscal, mitjançant el qual interposa recurs d’empara contra la sentència de data 28 de setembre de 1998 dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia en l’expedient B-1.290-6/96 per haver-se pogut produir un excés de jurisdicció en el decurs del procediment, una presumpta vulneració del dret a un procés degut i del dret a un procés substanciat per un tribunal predeterminat per la llei reconeguts a l’article 10 de la Constitució, i atès que el Ministeri Fiscal sol·licita al Tribunal Constitucional que dicti sentència en la qual atorgant “l’empara sol·licitada es decreti la nul·litat de la sentència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de data 28 de setembre de 1998, retrotreint-se les actuacions al moment anterior a dictar-se la mateixa”;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 86, 88, 98 c) i 102 c);

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;

Vista la Llei qualificada del matrimoni de 30 de juny de 1995;

Vista la Llei del Registre Civil d'11 de juliol de 1996;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional de 20 de novembre de 1998, que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, el recurs d'empara interposat pel Ministeri Fiscal;

Vista la còpia de l'expedient B-1.290-6/96, així com la resta d'actuacions judicials practicades davant la justícia ordinària;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el dia 30 de novembre de 1998, per la representació processal del Sr. Elias Retamosa Morcillo;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el dia 9 de desembre de 1998, per la representació processal de la Sra. Maria Soledad Roque del Pozo;

Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, pel Ministeri Fiscal, per la representació processal del Sr. Elias Retamosa Morcillo i per la representació processal de la Sra. Maria Soledad Roque del Pozo;

Escoltat l'informe del magistrat ponent, Sr. Miguel Ángel Aparicio Pérez;

Antecedents

Primer

El Ministeri Fiscal, mitjançant escrit amb data d'entrada 12 de novembre de 1998, va interposar recurs d'empara contra la sentència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de 28 de setembre de 1998, la qual afirmava la competència jurisdiccional dels tribunals d'Andorra per conèixer del litigi de divorci substanciat com a causa principal i a què farem referència a continuació.

D’acord amb el criteri del Ministeri Fiscal, la raó de la interposició de l’esmentat recurs d’empara radicava en una possible violació de l’article 10 de la Constitució per excés de jurisdicció, davant la qual cosa i en conseqüència, se sol·licitava a aquest Tribunal que declarés la nul·litat de l’esmentada sentència i la retrotracció de les actuacions al moment anterior al seu pronunciament.

Segon

Els fets que van donar lloc a la sentència que avui s’impugna van ser, de manera breu, els següents:

- La Sra. Maria Soledad Roque del Pozo, de nacionalitat andorrana, va formular una demanda de dissolució per divorci del matrimoni civil celebrat a la Seu d’Urgell (Espanya) contra el seu espòs, Sr. Elias Retamosa Morcillo, de nacionalitat espanyola i resident al Principat, argumentant, entre altres qüestions, la competència de la jurisdicció civil d’Andorra per conèixer de l’objecte litigiós.

- El Sr. Elias Retamosa Morcillo va contestar a la demanda de divorci al·legant, també entre altres qüestions, la manca de competència de la jurisdicció civil andorrana per conèixer d’aquesta demanda.

- El Ministeri Fiscal, dins del tràmit pertinent, va emetre un informe en què entenia que, en no haver-hi inscripció del matrimoni civil en el Registre Civil d’Andorra, es produïa una manca de competència de jurisdicció per part dels tribunals civils andorrans.

- La Secció Civil del Tribunal de Batlles, d’acord amb la petició del Sr. Elias Retamosa Morcillo i l’informe del Ministeri Fiscal, va dictar sentència amb data 4 de març de 1998, estimant l’excepció d’incompetència en considerar que l’absència d’inscripció en el Registre Civil d’Andorra, d’acord amb l’article 49.5 de la Llei qualificada del matrimoni, implicava l’esmentada manca de jurisdicció.

- Interposat el recurs d’apel·lació corresponent per la Sra. Maria Soledad Roque del Pozo, tant les parts com el Ministeri Fiscal van mantenir les seves respectives posicions, i la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va dictar sentència amb data 28 de setembre de 1998, mitjançant la qual revocava la sentència de la Batllia i afirmava la competència jurisdiccional dels tribunals andorrans per conèixer del cas objecte del litigi basant-se en diversos raonaments als quals farem referència posteriorment.

- A instància de la representació processal del Sr. Elias Retamosa Morcillo, el Ministeri Fiscal va formular l’esmentat recurs d’empara.

Tercer

Amb data 20 de novembre de 1998, aquest Tribunal va acordar admetre a tràmit, sense efectes suspensius, l'esmentat recurs d'empara i mitjançant providència amb la mateixa data, es va trametre la causa a les parts perquè formulessin les al·legacions corresponents; amb data 30 de novembre de 1998 la representació processal del Sr. Elias Retamosa Morcillo va presentar el seu escrit d'al·legacions, i amb data 9 de desembre de 1998 ho féu la representació processal de la Sra. Maria Soledad Roque del Pozo. En ambdós casos, van mantenir les seves pretensions d'origen, aportant les raons que van creure pertinents.

Fonaments jurídics

Primer

L'objecte del present recurs d'empara es planteja amb la pretensió que sigui anul·lada, per violació de l'article 10 de la Constitució, la sentència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, per considerar, tant el Ministeri Fiscal com la representació processal del Sr. Elias Retamosa Morcillo, que l'esmentada sentència, en contradir de manera directa els preceptes atributius de competència de la Llei qualificada del matrimoni, incorre en excés de jurisdicció, vulnera els elements bàsics del dret a un procés degut i, fins i tot, del dret a un tribunal independent predeterminat per la llei.

No obstant això, cal efectuar una afirmació prèvia necessària per a una comprensió adequada del present recurs d'empara: a aquests efectes, el comportament d'alguna de les parts (en aquest cas la part agent en el judici a quo, que es trobaria fora del Principat) és del tot marginal per al supòsit que ara es dilucida en seu constitucional; com també són marginals les pretensions de les parts en aquest mateix procés a quo i els interessos concrets que s'estan dirimint en l'esmentat procés en seu de legalitat infraconstitucional.

Segon

Per tot això, per tal com l'únic objecte d'aquest procediment d'empara constitucional és l'adequació o la inadequació de l'esmentada sentència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia a l'article 10 de la Constitució, convé reproduir els seus elements essencials per poder

detectar, en una primera aproximació, si aquesta s'ajusta o no als postulats constitucionals esgrimits.

Com a element inicial, s'ha de destacar que el fonament de dret I, efectua un resum exhaustiu de la relació de fets provats, tant pel que fa als antecedents com pel que fa a la condició de nacionalitat i residència dels cònjuges.

En el fonament II la sentència delimita l'objecte del litigi en els termes següents:

"Concretada la precedent relació de fets i des de la vessant jurídica, la qüestió queda centrada en determinar si els Tribunals del Principat són competents per a conèixer de la demanda de divorci –tesi de la demandant i recurrent- o pel contrari, s'han d'abstenir del coneixement del plet per aplicació de la norma especificada en el núm. 5 de l'article 49 de la Llei Qualificada que determina la competència de la jurisdicció civil del Principat d'Andorra en les causes matrimonials "...de separació i divorci dels dos cònjuges andorrans, o d'un cònjuge andorrà amb un cònjuge estranger, casats canònicament o civilment a l'estranger, si el matrimoni figura inscrit a Andorra...".

En el fonament III la Sala Civil introdueix el seu propi plantejament interpretatiu de l'esmentada Llei qualificada del matrimoni pel que afecta el cas, assenyalant que l'afer ha d'emmarcar-se en l'àmbit de l'article 49.3 d'aquesta Llei quan, amb caràcter general, determina la competència de la jurisdicció civil andorrana "en les causes de separació de cònjuges units per matrimoni civil celebrat fora d'Andorra, si la part demandada té domicili i residència a Andorra...". I, després de diverses consideracions sobre els mètodes d'interpretació jurídica, acaba fixant la seva posició, afirmant que aquest precepte ha d'entendre's extensible igualment als supòsits de divorci, i no únicament de separació matrimonial. La resta de fonaments de dret van dirigits a argumentar més àmpliament la decisió adoptada en reconèixer la competència jurisdiccional dels tribunals civils d'Andorra.

Fins aquí no apareixen senyals de cap vulneració del dret a un procés degut: la sentència està motivada en dret, és congruent amb les peticions de les parts i fa una determinada interpretació extensiva del contingut de l'apartat 3 de l'article 49 de la Llei qualificada del matrimoni.

Tercer

El Ministeri Fiscal i la part codemandant en aquest recurs d'empara tenen, per contra, una altra opinió. Segons el seu criteri, s'ha d'aplicar de manera exclusiva l'apartat 5 de l'esmentat article 49 que, per als casos de matrimoni celebrats a l'estranger, atribueix la competència jurisdiccional en els

processos de divorci entre un cònjuge andorrà i un de no andorrà, quan tinguin residència a Andorra i el matrimoni hagi esta inscrit al Registre Civil d'Andorra. En el present cas, per tal com manca aquesta darrera condició, el Tribunal Superior de Justícia, al seu parer, ha incorregut en un excés de jurisdicció i ha vulnerat el dret a un procés degut.

Quart

Sens dubte, tant el Ministeri Fiscal com el codemandant en empara poden dissentir de la interpretació que fa la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia. Poden, fins i tot, estimar, així com ho afirmen tots dos en els seus escrits, que l'esmentada Sala Civil ha substituït el legislador (encara que, certament, no precisen si per legislador entenen la voluntat de la norma o la voluntat subjectiva del legislador pròpiament dit). Es pot també afirmar, com assenyala la part codemandant en el seu escrit de conclusions, que "la correcta interpretació i aplicació de la llei per part de la Sala Civil del Molt Il·lustre Tribunal Superior de Justícia no podia en cap cas facultar a aquell organisme jurisdiccional per a incórrer en l'excés de jurisdicció i vulneració dels altres drets fonamentals del Sr. Elias Retamosa Morcillo".

Tanmateix, al marge d'aquestes consideracions, el cert és que els processos constitucionals discorren per cabals distints de les simples diferències d'interpretació: allò que en aquests moments es dilucida (qüestió que no planteja ningú) és no pas tant la capacitat interpretativa de la jurisdicció, com els límits de la seva capacitat interpretativa de les normes. I, en aquest sentit, s'ha d'afirmar que l'únic límit extern d'aquesta capacitat rau en l'existència d'una interpretació arbitrària. Tret d'aquest límit, aquesta capacitat és plena.

Per això, si bé és cert que l'apartat 1 de l'article 86 de la Constitució disposa que "Les normes de competència i procediment aplicables a l'Administració de Justícia estan reservades a la llei", no és menys cert que la interpretació d'aquestes mateixes normes de competència en l'exercici de la funció jurisdiccional correspon als jutges. I, tal com s'acaba de dir, l'únic límit a aquesta facultat interpretativa és que les decisions siguin arbitràries.

Aquest no és el cas. La justificació de la interpretació que la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia adopta es troba a bastament desenvolupada i fonamentada. S'hi podrien fins i tot haver afegit altres raons, com serien per exemple la del caràcter no constitutiu i purament declaratiu del Registre Civil en aquesta matèria; o com podria fins i tot ser, la del fet que l'absència d'inscripció en el Registre Civil és un tràmit esmenable en qualsevol moment; i així successivament. Tot això, en definitiva, ens porta a concloure que la sentència impugnada no és arbitrària, que conté una interpretació finalista del que al seu parer és el contingut atributiu de competència jurisdiccional de la norma interpretada, i que, fent-ho, ha exercit de forma legítima la funció jurisdiccional que constitucionalment té garantida. Des d'aquesta perspectiva, no vulnera la Constitució i no vulnera el dret fonamental a un procés degut en haver-se acomplert tots els requisits que acompanyen el dret a

la jurisdicció.

I, tal com aquest Tribunal ho ha declarat en diverses ocasions, ja que el recurs d'empara no és un recurs de cassació contra sentències judicials que pugui suplantar la funció dels tribunals ordinaris, sinó un instrument processal extraordinari destinat a la protecció dels drets fonamentals, és procedent desestimar l'empara en tots els seus termes.

DECISIÓ:

En atenció a tot el que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

HA DECIDIT:

Primer

No atorgar l'empara sol·licitada pel Ministeri Fiscal i desestimar íntegrament la seva pretensió continguda en el recurs d'empara; no atorgar l'empara sol·licitada per la part codemandant en el present recurs.

Segon

Declarar que la sentència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de 28 de setembre de 1998 no vulnera l'article 10 de la Constitució.

Tercer

Publicar la present sentència, d'acord amb el que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada al Ministeri Fiscal, al president del Tribunal Superior de Justícia, al president de la Batllia, a la representació processal del Sr. Elias Retamosa Morcillo i a la representació processal de la Sra. Maria Soledad Roque del Pozo, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el dia setze de gener de mil nou-cents noranta-nou.

Miguel Ángel Aparicio Pérez Pere Vilanova Trias

President

Vicepresident

Joan Josep López Burniol

François Luchaire

Magistrat

Magistrat